

"Ostra Brama" – Polacy zdobywają Wilno

7 lipca 1944 roku oddziały Armii Krajowej pod dowództwem płk. Aleksandra Krzyżanowskiego w ramach akcji "Burza" rozpoczęły wraz z Armią Czerwoną akcję zdobywania Wilna. Biało-czerwony sztandar powiewał nad miastem tylko kilka godzin. Sowieci zamienili go na czerwony.

Strategia

Decyzja o samodzielnym ataku na Wilno przez oddziały Armii Krajowej, jako części strategicznego planu "Burza", podjęta została w czerwcu 1944 roku. Autorem operacji był Komendant Okręgu AK Wilno **pplk Aleksander Krzyżanowski ps. Wilk**. Plan zakładał, że po rozpoczęciu akcji Niemcy opuszczą Wilno, ale na osobisty rozkaz Hitlera miasto zostało obsadzone przez liczący 17 tysięcy garnizon i zamienione w tzw. strefę ufortyfikowaną.

W ostatniej dekadzie czerwca, gdy przygotowania do akcji nie były jeszcze ukończone, ruszyła ofensywa sowiecka, która rozbiła czołowe pododdziały należące do niemieckiej Grupy Armii "Środek".

Operacja **"Ostra Brama" trwała od 7 do 13 lipca 1944**. Miała ona na celu wyzwolenie Wilna spod okupacji niemieckiej i opanowanie miasta przed nadchodzącymi oddziałami Armii Czerwonej. Początkowo wzięło w niej udział około 4 tysięcy żołnierzy AK. W bezpośrednich walkach o Wilno oraz w zewnętrznych atakach na linie komunikacyjne i pojedyncze oddziały Wehrmachtu uczestniczyło ponad 12,5 tys. żołnierzy AK.

7 lipca wieczorem Wilno zaczęły szturmować Sowieci. W bezpośrednich walkach na kierunku wileńskim wzięło wówczas udział około 100 tysięcy żołnierzy wspieranych przez czołgi i lotnictwo. Oddziały garnizonu konspiracyjnego AK miasta Wilna, które wobec spóźnionego dotarcia rozkazów rozpoczęły atak z kilkugodzinnym opóźnieniem, opanowały własnymi siłami prawobrzeżną część miasta i współdziałając z jednostkami sowieckimi, zaatakowały w części lewobrzeżnej. 13 lipca Wilno zostało zdobyte. Na Górze Zamkowej załopotał biało-czerwony sztandar. **Po kilku godzinach Sowieci zamienili go na czerwony.**

Negocjacje z Armią Czerwoną

Oddziały polskie, atakujące Wilno z zewnątrz, zagroziły drogę wycofującym się z Wilna Niemcom, staczając 13 lipca krwawą bitwę pod Krawczunami. Zginęło w niej bądź trafiło do niewoli blisko 1000 Niemców. W całej operacji "Ostra Brama" zginęło blisko 500 żołnierzy AK, a ponad 1000 zostało rannych.

14 lipca 1944 Sowieci zaproponowali gen. "Wilkowi" utworzenie z Oddziałów Armii Krajowej Okręgu Wileńskiego i Nowogródzkiego samodzielnej jednostki w składzie 3 Frontu Białoruskiego.

17 lipca gen. Krzyżanowski został zaproszony na kolejne rozmowy z gen. Iwanem Czerniachowskim. Pozwolono mu udać się tylko w towarzystwie jednego oficera, majora Teodora Cetysa - cichociemnego. Wieczorem gen. Aleksander Krzyżanowski "Wilk" został aresztowany przez Sowieców. Oddziały AK rozlokowane wokół Puszczy Rudnickiej zostały otoczone przez wojska NKWD i rozbrojone. Tylko część żołnierzy zdołała zbiec. Sowieci

internowali prawie 6000 żołnierzy. Internowani w większości odmówili wstąpienia do armii Berlinga, za co zostali wywiezieni do Kaługi, gdzie przez kilka lat służyli w batalionach roboczych Armii Czerwonej przy wyрубie lasu. Oficerów aresztowano, osądzono i wywieziono do Riazania.